

Xunta Estraordinaria de l'Academia

El xueves 5 de mayu féxose nel salón del Muséu de Belles Artes d'Asturies una xunta estraordinaria de l'Academia de la Llingua Asturiana cola presencia de miembros de númberu, d'honor y correspondientes asina comu munchu públicu qu'enllenaba dafechu'l llocal.

La xunta faíase nuna fecha na que con motivu del IV Día de les Lletres Asturianas acoyíase a los nuevos miembros de númberu y correspondientes nomaos pela Academia dempués d'escoyelos según pautu de 29 de setiembre de 1982 (v. Lletres Asturianas 5, p. 83).

Amás d'esto y presentar el númberu 6 del Boletín Oficial de l'Academia, Lletres Asturianas, féxose un recital cola collaboración de bon númberu de poetes. Pesllóse la xunta con una perbona esbilla de canciones asturianas pel Coru San Andrés de l'Entregu, empobináu pel so Direutor, D. Félix Montañés.

L'acoyida a los nuevos miembros, dempués de la lletura del pautu académicu per Dña. Ana M.ª Cano y de la imposición de la enseña, dio llugar a estes intervenciones:

**PALABRES DE D. LLUIS
XABEL ÁLVAREZ**

Amigues y amigos, collacios toos, Sr. Presidente:

Al recibime l'Academia como miembru de númberu paez que quier torniar la mio alcordanza a aquella dómina d'hai años en qu'unos cuantos quiximos da-y sen y sentíu a la recuperación de la llingua.

Pero, nel intre, la priesa por tantes coses como tenemos que faer tórniame a la realidá d'anagora. Ya nun ye refugaya menospreciada, el bable. Pero ¿ye l'idioma práuticu d'espresión y cultura col que suañábamus? Fáltamos tovía mucho pal llogru d'una mínima dinidá istitucional de la nuesa llingua y cultura. Siento cómo'l nuesu pueblu clamia de lo más fondo por ello. Cómo de les escueles a los audiovisuales o al emplegu políticu los llogros queden por baxo les necesidaes.

Agradézo-y entós a l'Academia qu'atope dalgún méritu na mio curtia obra n'asturianu porque esti nomamientu va llanzame más a la xera. Sé tamién que nun s'escaez de los milenta alderiques y conferencies daes nel senu de grupos como «Conceyu Bable» y otros. Yeren coses feches col fueu d'una pasión valoratible y espantible pa tantos. Aquélla a la que Séneca, hispalense y cosmopolita, nomaba: nun se quier a la patria porque ye grande sinón porque ye d'un...

¿Podríamos, de nun ser asina, amiyar de la llingüística a les cais, dende la teoría a la cultura vidable d'Asturies? Del mesmu mou la repunancia de la llingua tien tamién causes concretes, quiciás xeneracionales. Pero soi otimista. Ser asturianu como una pasión y un deber, y non solo como un adornu de quita y pon o un interés priváu, ye cosa nueva, non vieya. Ye del futuru y non del pasáu.

Por exemplu dientro del mio trabayu: hai que sechar el tarrén universitariu. Qu'ente les otres llingües y cultures cuente'n llugar destacáu la nuesa. Hai qu'apeñar esi Aula d'Alcuentros que coordine les atividadaes inteletuale en llingua asturiana de cualisquier Facultá, seya cual seya'l conteníu científicu y teóricu de les mesmes.

En toles estayes tien que trasniar l'Academia, en tolos aires alendar. Des que la seguranza d'Asturies como pueblu dafechu ta na conservación de la llingua. Esa ye y será la preba del ésitu o del fracasu. Semos malpenes un puntu nel mapa del mudiu pero que nun se dexa tracamundiar por otru ensin emprobecer a toos.

Nun tengáis mieu, que nun ye'l pueblu'l que desfavorez el nuesu enfotu, sinón presones y presonaxes con nome y apellíu. Nun entainamos, dizse. ¿Y si esta nuechi llarga de sieglos fora la sele pero segura promesa de que pasu ente pasu riscará?

Yo, nun soi l'únicu, voi a ñegame a que l'Academia de la Llingua Asturiana seya l'abellugu d'una minoría marxinal, el xuguete d'una xente patagüeyera y combayona a la que-y da perhí, sinón formientu y motor qu'esparda, curie y encadarme la llingua.

Dir en serio a que seya'l bable la llingua de toles Asturias, a que tolos ciudadanos seyan quién a falar n'asturianu y escribilo. A qu'haiga bienceo un ensame xente qu'emplegue la llingua más y meyor que nós. A que les fuerces decisives y decisories del país funcionen como asturianos. Que nun seyamos nosotros los «babilistes», sinón ellos y el conxuntu la sociedá. Pa finar, que la nuesa cultura gane'l drechu de ser conocía y saborgada nel ámbetu universal de les ñaciones.

Con esos enfotos ciertos y fatibles agradézo-y y acéto-y a l'Academia la siella que güei m'ofrez.

Sres. académicos, públicu presente, Sr. Presidente:

Nun fue fácil esbillar ente sentires y pensares pa iguar, con unos y otros, un saludu afayaízu y una falancia prestosa pa esti día de mayu nel que l'Academia de la Llingua Asturiana, en conceyu abiertu y festexeru, m'alluga comu nuevu miembru de númberu.

Y nun lo fue porque les idegues —comu la sidra nel llagar col xelu del inviernu— nun pinguen poles buenes cuando les emociones pueden.

Pero nun hai llastra que nun fure una gotera, (con tal de qu'aporfié, polo menos, col enfotu con qu'aporfiaba l'estornín de la estorneya del cuentu de Marirreguera). Ansina que, pocu a pocu, pasín a pasu, afitando bien la pata y el cayáu a cada rebalgu, fuí apechando col sucu acolumbráu.

Ello ye qu'hai unos años (27 y el picu d'un raitán), un 6 de febreru —según cuenten les cróniques— y con una ñevadona espantible, comu la d'esti añu, ñacía'n Cagüeñes el fiyu de Puri y Pepe. Y dicen que, comu tolos ñeños, atareció de fríu o apavuriáu pola lluz, berraba comu una oveya de magar ñacío.

Y, una selmana dempués —según testigos presenciales—, aquel rapacín tenral yera portíáu nun trubiecu de blimes (cruciando la ería de Santuriu, la riega de Robleo y el Reburriu de Caldone) a términos de Garbelles, na mesma parroquia de Caldone.

Y allí, (nuna casona d'indianu fundada por un tal Alonso Acebal nel 1802 y na que Xovellanos, —lo que son les coses—, comió les fabes de la fiesta'l Carmen en cierta ocasión), aquel ñeñín de rollu va medrando col sol del mediudía, la llechi de so madre y el ruxerrux del ríu Muriel que lu asonsaña nos vagorientos calores del branu y los llargos díes del inviernu.

Y crez, y tiense de pies y amoria y zarapica y agatia baxu la mesa tres de la mimosa y entafárrase de tierra na llosa mientres les fesories canten cola xiga y arrienden el maíz.

Y ya anda y ya trebeya na corrada y va atopando'l mundu nel so rueldu y alvierte que'l mundu son coses y que les coses tienen ñome y que los ñomes son coses: l'horru, la vaca, la fesoria, el gatu, la pota, la figar, la chupa, les pites, les madreñes, el llagar, los páxaros, el prau... Y deprende al empar les coses y los ñomes de les coses, que son les coses mesmes. Y enxareya coses, pallabres... güevos/pites; llagar/sidra; vaca/pación... Y fai frases: «Les pites ponen güevos»; «la pación ye pa les vaques»; «la sidra ta'n llagar». Y fala: «Mama, tengo fame». «Güelu, ¿qué páxaru ye aquél?». «Papa, ¿ya mamó'l xatín?». Y ye feliz en viendo que conoz el mundu, les coses, les pallabres.

«
y, *pel camín de la escuela,*
—*dando suela,*
de Garbelles a Caldones—,
xelu y manes esfrecies...
¡Guapos díes
ensin más esmoliciones!»¹

Y efetivamente: Aporta que ya tien seis años y que tien de dir a escuela; esi sitiü onde van los ñeños grandes, comu Felis, comu Fonsu... ¡Vaya bien! ¡Deprender más mundu, más coses, más pallabres!... Claro, porque él ya conoz tolos páxaros, (la cenrica, la pega, la ñerbata, el picafloros) y sábelos pol piar y pol añerar de caún y pola collar de los güevos y hasta cuandu esnalen los estrema. Y tamién conoz los árboles del güertu, (la ñisal, la piescal, les figares, la peral); y tamién los fresnos de xunta'l llagar y los ñozales de La Era y los umeros y lloreos de xunta'l ríu... Pero hai más árboles, per otres partes, con otros ñomes; y otros páxaros y animales nocherniegos qu'él nun viere nunca... Y hai otros pueblos allalantrones, más p'allá de La Collada, tres del Picu'l Fariu, pa onde la Peña Careses (La Pola, Nava, Sariegu); y allá pa Bobies y Riosecu (Pion, El Coriscáu); y tres del monte Fano (Güerces, Carbonero, La Madera); y xuntu'l picu Dalhuín (Vega, Llavandera, Aroles)... ¡Vaya bien!: Dir a escuela pa saber d'esos llugares y d'esos plantes y animales qu'él nun conoz entá...; y les lletres pa escribilos y los números pa cuntalos... ¡Vaya bien!

Y llega'l día: Contentu, ñerviosu, gayoleru, col pizarru y la pizarra nel cabás y el cabás na mano, empobina colos ñeños grandes. ¡Ya ye grande!: Ya va a escuela, comu Felis, a aprender munches coses, les qu'él entá nun sabe...

Pero la escuela nun ye ya eso: los números son rayes que se sumen o se resten pa sacar otros números mayores o menguaos y les lletres nun son pa escribir les sos pallabres: xatu, fabes, raitán, llagar, ñisal, güevu, fartura, fame, nun puen escribise coles lletres... Ha escribise «ternero, alubias, lagar, albaricoque, huevo, hambre»..., coses qu'él nun conoz, por más que'l maestru diz que son lo mesmo.

¿Y los números?... Cuentas, problemas: «Un comerciante compró 5 kilogramos de melocotones, tres kilogramos de ciruelas y otros tres de albaricoques. Si los melocotones le costaron a razón de 4 pesetas kilogramo, las ciruelas a 2 pesetas y los albaricoques a 3 pesetas kilogramo, ¿cuánto habrá tenido que abonar por todo?».

¹ Carlos Rubiera: «Ñeve d'Antroxu». Vid. *Lletres Asturianas*, n.º 6. Uviéu, 1983.

Aquel ñeñu, llistu comu un esguil —al decir de la xente—, nun sabía lo que yera un comerciante, nin conocía denguna de les coses que'l tal comerciante comprara nin tampocu, lo que quería decir «abonar», si nun se falaba de cuchu nel problema, que yera l'abonu qu'él sabía. Pero, por un siacasu, deprendió facer les cuentes ...Iguar, cuando llegue a saber de lletres y de cuentes —pensaba—, igual me deprende'l maestru les coses que yo quiero saber.

Pero ya sabía de lletres y de cuentes y nin valía pa les coses qu'él sabía nin pa otres nueves. Tolo nuevo qu'adeprendía yera colos otros camín de la escuela, trotiando pelos praos y les eríes, xugando al pio-campo, al piesque o al escondite... Fue conociendo otres plantes y árboles y casi tolos páxaros que-y faltaben. Y tamién fue sabiendo de xuegos, dichos y trabayos... Pero, na escuela, quitáben-y les coses —los ñomes de les coses— de magar diba sabiéndoles; tracamundiándolos por otros qu'él nun conocía. Y los llibros nun decíen un res de los sos xuegos nin de los trabayos qu'él sabía facer: lendar, sallar cola fesoriuca pequeña, llevar les vaques al agua... Eso nun venía nos llibros. La escuela ¡cada vez-y prestaba menos! ¡¿Pa qué valía?!...

Pero yera llistu y estudiaba bien, —al decir de la xente y los maestros—, y estudió Bachiller. Tenía cabeza pa dir a la Universidá. Quiciabes na Universidá...

Pero, ¡quía! ¡Ya lu engañaran abondu! ¡¿Pa qué diba dir?!... ¿Una carrera? ¿Un entítulu? ¿Péritu? ¿Mélicu? ¿Inxenieru?... ¿Y pa qué? ¿P'andar enchipáu y ganar munchu nesi mundu falsu que venía nos llibros? ¡Non, home, non!

Y aquel ñeñu, aquel rapaz que yera llistu y estudiaba bien, tornó a Caldones a vivir ente les coses de so, les coses qu'él sabía ñomar

«.....
*col ñome que-yos punxo
la mano que les sabe ya ensin veles,
el güeyu fechu angüeña d'apalpales»².*

comu escribió Xuan, el poeta.

Y supo d'otra xente, d'otros ñeños, rapazos, mozos comu él, tamién llistos y estudiaos, —universitarios dellos— que taben, comu él, a la gueta del so mundu, de les coses, de les sos pallabres. D'aquelles pallabres, d'aquelles coses, d'aquel mundu que-yos quitara la escuela, los llibros, los años d'estudiu. Y xuntóse a ellos y a otros más; y xuntos entamaron a llevar les sos coses, les sos pallabres, el so mundu a los llibros pa qu'a dengún otu ñeñu d'Asturies-y pasare nunca lo qu'a ellos.

² Xuan Xosé Sánchez Vicente: «Mar Cantábricu». *Poemes de Xixón*. Xixón, 1981.

Y los más arteros y estudiaos d'ente aquellos mozos fueron escoyíos pa entamar una Academia qu'entainare col trabayu. Y entamóse. Y, al pocu d'entamar, llamaron a aquel rapaz de Caldones, (ya mozu, paisanu, quiciabes, pola edá), pa qu'andechare con ellos.

Y ansina, güei, aquel ñeñu que ñaciera'n Cagüeñes hai ventisiete años y el picu d'un raitán, el fiyu de Puri Tuya y Pepe Rubiera, axúntase a l'andecha de l'Academia de la Llingua Asturiana comu miembru de númberu y da la pallabra de paisanu de trabayar tolo bien que sepia y pueda pa qu'a dengún ñeñu d'Asturies nun-y pase nunca lo qu'a él. Pa que les coses, les pallabres, —la llingua y la cultura—, d'Asturies nun seyan robaes nunca más a los ñeños d'Asturies.

PALABRES DE
D. URBANO RODRÍGUEZ

Señores académicos;

Estimáu públicu:

Pídeseme güei a mí, nel tiempu reserváu a los académicos correspondientes, dirixi-yos unes pallabres nesti doble atu d'afitamientu pa l'Academia y pa la llingua, cola celebración, un añu más, del día de les lletres asturianas y la incorporación de nuevos académicos.

De magar viviéremos fai 15 meses nesti mesmu llugar, la fecha hestórica de constitución pública de l'*Academia de la Llingua*, munches y variaes circunstancies fixeron que la tema la llingua fuere noticiable de contino y tamién que los másimos esmolecimientos asoleyaos daquella nel atu señaláu, sigan teniendo valir aquí y agora.

Enseñanza y muérganos de comunicación fueren, con acertáu criteriu, les dos exes que, a mou de cordenaes, se mos señalaben comu camín peronde tenien de dir empobinaos los enfotos, pal llogru d'una llingua normalizada dafechu. Pasando ansina de la institucionalización simbólica al mundu de los fechos prácticos.

Si bien se fixere daqué, nun ye sátamente lo que nuguáremos algamar. La normalización nun ye dengún camín triáu sinón que pol contrariu, supón un procesu de reaxuste, nel que les medies empobinaes a desendolcar los precetos estatutarios y constitucionales atopáranse con munches torgues, frutu de vezos asitiaos na «normalidá» que surde del desequilibriu y la inxusticia.

Per ser una custión tan difícil comu emportante, camiento que los poderes asturianos, el gobiernu y la Xunta del Principáu, debieren entamar darréu una po-

lítica normalizadora ,en toles estayes de la vida pública asturiana; y esto debe ser ansina porque la nuesa llingua ta averada nuna situación de desequilibriu, típicu de sociedaes diglósiques.

Comu diz Aracil: «l'usu llingüísticu nun ye fortuitu o arbitrariu. Hai unes normes que mos emponen un determináu usu y otres que mos señalen inclusive cuál llingua emplegar».

El bable atópase na mesma situación qu'Aracil señalaba pal catalán naquel intre, nuna posición de «normes d'usu restritivu», normes que son favoratibles pal castellán escontra'l bable.

Fai falta per ello, modificar llueu les normes d'usu llingüísticu y facelo d'un mou perafitáu si mos pruye que'l bable alite.

Darréu d'ello, la estrumentación de les lleis normalizadores xuncirásese al oxetivu fonderu que remanez nel espíritu'l llexislador al llantar la llingua nel capítulu preliminar de la nuesa carta d'autogobiernu y per ello considerala elementu definidor y caltenedor de la nuesa personalidá coletiva. Y too esto, anque nel citáu testu nun se-y dea al bable, el mesmu calter xurídicu espresu de llingua oficial comu al castellán.

Faise imprescindible que se diten normes ñidies y perafitaes, allendaes per una política solidaria que seya quién p'arrexuntar a tolos miembros de la comunidá nesta andecha pa la defensa y dinificación de la llingua.

Pero esti pruyimientu de nuestro, per asitiar al bable nel llugar que-y corresponde, como la llingua hestórica d'Asturies, tien de ser compatible col másimu respetu a los drechos individuales de tolos ciudadanos del Principáu.

Nun sería afayaízo ,nin a la llarga una medida sofitada na prudencia, nun facer dende agora un gran esfuerzu pa que toles ñiciatives de sen políticu o llexislativu caltriaren nesa estaya la población de raigañu o fala non asturianos.

Al mesmu tiempu paez razonable pidi-y empara a toa esa xente, el mesmu enfotu per facer de so aquelles inquietudes, porque d'un mou o d'otru, les midies que se tomen van afetar a tola sociedá asturiana, en dalgún momentu.

Camiento que les razones que sofiten estos enfotos y esti llabor son de toos conocíos: dende aquélles que cinquen lo social y pedagóxicu hasta les que-y puean ser intrínseques a la mesma llingua.

Como bien se recueye nel documentu asoleyáu per una parte'l cleru gallegu, col motivu la tramitación na Santa Sede de la reconocencia del gallegu na lliturxa, y que-y encartia a la nuesa llingua perfeutamente: «Ye d'especial relieve y ventaxa

cuntar con una llingua separtada de la vida oficial, tien per ello inxería una doble carga de vida rial. Evocadora de lo íntimo, produz espontaneidá al nun tar banalizada pel usu indiscrimináu al serviciu d'eslogans o d'idioloxíes, ta pel contrariu perequipada pa la intimidación radical y pa la destrucción d'eficaces alienamientos».

Per eso, atitúes nihilistes pa cola llingua nun son esplicables al mio entender, namás que comu resultáu d'una comodidá allendada nuna fondera colonización de frasca intelectual, posibilidadora d'otros alienamientos, propios per otru llau, d'aquelles sociedaes desposeíes de los valores culturales de so.

Y porque lo que mos ye propio tien de ser el preséu básicu, al traviés del que tenemos de caltriar el mundu, ye polo que se sofiten les tesis que piden la presencia oficial de la llingua nes aules, ya que comu un elementu más, si acasu'l más emportante, tien de ser acoyíu, tratáu y enriquecíu, evitando la rutura ente'l falante y el so recursu espresivu, per mediu del cual identifícase col so mundu .

Esto llévame a camentar, cincando ya dafechu na estaya pedagóxica, que nun se podrá faer el mesmu trabayu'n tolos casos y en toles situaciones. Ye imprescindible llaborar un estudiu de la tipoloxía escolar que vamos alcontrar. Atoparemos toa una riestra de variantes: dende'l neñu castellán-falante al bable-falante con tola gradación d'emplegos d'un rexistru o d'otru.

Comu ye lóxico, los mayores graos d'emplegu atopámoslos nes zones rurales y nos barrios obreros. Los neños asturianos d'estes fasteres viven nun ámbitu socio-cultural que-yos ye peculiar, d'ehí que la escuela comu istitución tien qu'encartia-y al neñu pal descubrimientu global del mesmu, pal descubrimientu pasu ente pasu de tola bayura posibilidaes qu'esi entornu-yos brinda, engabitando ansina pa que seyan elementos efeutivos del enriquecimientu social y cultural.

Esi ye l'únicu mediu que-yos pue sofitar l'algame d'un equilibriu ente'l mundu personal y el mundu del entornu. Ye'l mou participar na cultura universal al través del so propiu mundu personal.

Polo que se refier a les llinies didátiques poles que s'empobinar, camiento que nos primeros niveles debe trabayase fundamentalmente la llingua oral, faciéndola estrumentu vivu de comunicación, al tiempu que s'enderechen los defectos de pronunciación y l'amestamientu d'una llingua cola otra.

De mou sistematizáu y d'alcuertu colos diferentes niveles de la enseñanza, dirán algamándose los oxetivos de la lleto-escritura y el conocimientu morfo-sintácticu más perfectu, al mesmu tiempu que se-yos presenten a los rapacinos los modelos lliterarios configuradores de la llingua estándar.

Debemos fuxir de que les clases de llingua se tresformen en clases de gramática con tola carga d'aridez y d'antipedagogía qu'ello pieslla. Pel contrariu, la presentación amañosa y el trabayu didácticamente correutu, fadrá que la tema la llingua tenga futuru y los llogros seyan afayaízos.

Nun ye menos emportante l'atitú del propiu enseñante pa cola llingua y la cultura asturiana'n xeneral, pues la toma de concencia de los escolinos, tantu de les posibilidaes expresives de la propia llingua y del so valir comu elementu d'identificación social y cultural, dependen en gran midía d'él.

De resultes de tolo anterior y debió a los ruinos medios colos que cuntamos y a la falta de profesoráu especializáu, paecería aconsejable que les instituciones asturianas, consecuentes col enunciáu del Estatutu d'Autonomía (art. 4.^u - 10.^u m y n) y cola voluntá de dir al llogru de meyores competencies, procuraren nun futuru inmediatu aquelles medíes llexislatives, referíes a personal y concursu de traslaos que primaren la especialización del profesoráu na llingua asturiana, debiendo oxetivase esto non comu un fator de discriminación, sinón como una política equilibradora pa la llingua y cultura asturianas na llaceriosa situación na que s'atopen.

Medíes comu les apuntaes o de calter asemeyáu, asina comu les que col mesmu sen se faigan no referente a muérganos de comunicación públicos, sofitarán el que los asturianos sigamos falando la nuesa llingua. Nun s'empobinar per esi camín o poner torgues, ye condergar a morrer a una llingua y a una cultura. La nuesa.

Munches gracias.

*PALABRES DEL
PRESIDENTE L'ACADEMIA,
D. X. LL. GARCIA ARIAS*

Sres. académicos, asturianos, asturianos:

Les meyores palabres quixere faer de mio p'acoyer y peracoyer a los que güei entren na Academia de la Llingua Asturiana. Dellos yeren ya miembros correspondientes y pasen agora a selo de número y, otros adiéntrense per vez primera nesta Istitución.

Perafítome que quixere que les meyores y más escoyíes palabres pudieren alcontrase pa dar entrada a los que, de xuru, van encontrar col so trabayu y arrecosinar col so llombu lo que ta entamano.

Bones y perguapes palabres pudiemos sentir salies de los sos llabios que nun ye sinón la bayura qu'añera nes coraes. Bones pero preocupantes palabres si nun se ye a afayar el camín atopaizu a esta preocupación asturiana, empoxada agora nunes murnies y llastimoses realidaes.

Yo bien quixera decivos «bienveníos a la vuesa casa. Éstes son les vuses posibilidaes. Ésti ye'l bon camín abiertu al futuru».

Mas non. Ésta nin ye casa que vos úfiertar nin munchos medios los afayaízos nos que caltener el bon llabor.

Ésta, y tengo que vos lo dexar pernidio güei, nun ye una Academia comu les otres, onde la sociedá reconozca los méritos o mire nel espeyu de los trabayos fechos. Ésta nun ye una Academia que, angüañu, lleve aparexaes la reconocencia y el rellumu social. Les coses comu son. Lluchar per coses nidies y nidiamente asturianas, nun entra'n delles escales valoratibles del País Astur.

Por eso, el día que se vos acueye equí bien ta decívoslo por si daquién cola meyor de les concencies atalantare que diba alcontrar bon abellugu social. Nin oficinas, nin secretaría, nin biblioteques, nin... El bable, apocayá, paicía qu'atopara un camín nueu que diba faer verdá les palabres del vieyu poeta:

*¿Siempre cuentos de xanes y lladrones?
Non aprebo, en verdá, esa babayada.
¿Qué miga sacáis d'ellos, qué llecciones?
Ponevos la cabeza enquillotrada
avezavos, quiciás, a sinrazones,
y traer la memoria enxareyada
con falsures y males xigomencies
qu'enlluxen a menudo les concencies*

Y dir per esi camín lloñe de xanes, lladrones y quintanes —esto ye frayar el tratamientu diglósicu y de curties mires— quixo sinificar la nacencia de l'Academia. Eso quiximos que sinificare, eso ye lo qu'entá nun sabemos si s'ha algamar.

Mas non por ello quixera yo cortar pela freba los enfotos y bones disposiciones que de toes toes trayéis. Nun sería xusto que vos falare asina ensin ponevos delante otru aspeutu valoratible. Nun taría bien dicir a dengún *Divino Impaciente* un conseyu:

*Escríbeme por menudo tus andanzas y sucesos
ni los aumentes por vano*

Ensin completar:

ni los calles por modesto.

Y esa segunda parte ye qu'unque les coses nun tean bien, anque nun cuerren comu mos prestare y comu mos paez que fai falta, non por ello dexen d'andar. Y anden. Nun entáinen y a les naturales torgues que surden andequiera nel trabayu normalizaor axúntense otres que denguna falta faien y que, de querelo, tarien averaes a la oriella'l camín. Nun mos dexen dir con priesa, pero vamos. Y diráse a más. Y el vuesu sofitu ye bona prenda de futuru.

Y si se va a más ye porque l'Academia va fayendo coses munchu bones y prestoses que nun tienen, culturalmente, un rispiu qu'envidiar a otres atividaes feches n'Asturies con munchu más rellumu social y reblanea. Pero con munches menos perres puen faese coses enforma más asturianas.

Les coses tamién son asina y asina entamaron a entendelo dalgunos que mos sofiten agora y taben a la escontra apocayá. Con munches dificultaes va derrompiéndose una estaya que s'enancha tolos díes, porque tolos díes tamién, despiénllense delles puertes y sémense nueves faces. ¿Qué dalgún sigue glayando negádomos la esistencia? Ye igual. Faigamos lo que faigamos dirán a la gueta pilichos y seguirán naguando porque mos empatonemos. Dexémoslos. Les razones nun van ser a convencelos. Dexémoslos que miren pela so cultura, o pelo que dicen que ye la so cultura; que miren pel so oficiu de falar de too anque mal. Y que rispian, eso sí, perque la so dulzaina —la riojana— entre ya nes orquestes. Contarán col nuesu votu... Les razones, visto ta, nun son abondo. Dir a Llanes y nun alcontrar a Celso trai eses consecuencies:

*Más que madre espartana,
Más que madre romana
Mi madre fue asturiana.
Bable su arrullo fue, bable su nana
Bable me habló y háblame bable
Y siempre que me hable
Bable me habrá de hablar su voz anciana.*

¡Qué vamos faer! Nun entendienon porque nun sintienon .Y asina yo entiendo que nun entiendan. El corazón ensuchu nun da baltos enxamás. La tierra llana y con sede nun ye, enxamás, a entender qu'haiga monte y sobre l'agua. Enxamás serán a entender qu'hai cases que r uempen paisaxes. Siempre pescanciarán los que'n pardo escogollanon que los engañen los que falen de les tonalidaes del verde.

Habrà voluntarismu nes nuses posiciones. Pero... ¿qué nome tienen otres condutes percaraterizaes xustamente per dir a la escontra? Eso tendrá, de xuru, un nome ¿sublime?

D'acuerdu. Dexemos el quexase llastimeru de Marcos:

*Salve la fala melguera
Paraxismera y galana
La fala de los amores
De los mios güelos del alma.*

D'acuerdu. Dexemos de dolemos, de quexamos pero, pa nun mos engañar, axuntemos

*a la procisión de visiones
que de contino pasaba*

llevando

*nes andies una mortaxa
y na mortaxa'l calabre
d'aquella rústica fala*

enantes, digo, faigamos dafechu l'inventariu de los que, contentos nel cortexu, llévenla a entarrar, porque, el día menos pensáu vendrán pedimos entrar na Academia, esta Academia qu'agora nun teniendo rellume acabará llográndolu y munchu porque'l so llabor asturianu nidiu, nun almite amestaúres. Porque'l so trabayar seriú, nun tranca les puertes sinón a los que fan de la cultura xigomencia, xuegu de palabres y procuru personal. Nun va ser l'Academia nin requexu de marxinalidá social, nin una ximuestra cultural más. Engañense los qu'afalaguen idees asina porque nin marxinales semos les presones equí axuntaes; nin marxinal el nuesu llabor; nin marxinal la xente que mos sofita, que va a les nuses xuntes, que merca los nuestos llibros.

Nesa llucha tan gafa y de tolos díes pela cultura y pela llingua, l'Academia ta ya bien asitiada y tornando los nicios d'aculturación que van afondando de la mano de dellos irresponsables tarabicos. L'Academia nun tien dafechu toles palabres pero tamién ye verdá que tien munches y razonables.

Y tien una clara ya dende'l so aniciu: y ye que la llingua, si se quier caltener, tien d'entrar nes escueles y nos medios de comunicación.

Con tol respetu del que siempre fexemos norma, con tol miramientu que se requier, esta Academia tien que pedir que seya realidá'l cumplimentu del art. 4 del Estatutu d'Autonomía. Quier esta Academia lo mesmo que los partíos qu'aceten la llegalidá: que los nuestos rapacinos puean llibremente adprender nos centros escolares la llingua *hestórica*, la llingua *específica* del pueblu asturianu. Tenemos una promesa verbal del Sr. Diretor del Ministeriu d'Educación n'Asturies que se

fairán tolos posibles pa que'n dalgún sentíu puea ser ello realidá'l cursu que vien. Pero somos sabeores que los sos meyores enfotos alcuentren un tarrén ensin rozar. ¿Cómu pue garantizar l'Estatutu la entrada de la llingua na enseñanza si nun tien, el Principáu d'Asturies, competencia denguna nesi sen?

Namá un camín ta abiertu: el llogru d'un *Decretu de Bilingüismu* qu'algamaren otres comunidaes enantes mesmamente qu l'Estatutu d'Autonomía.

Col mayor respetu, coles meyores palabres, con toles consideraciones debíes, esta Academia vese na necesidá de decir a los poderes que'l día 8 salgan de les urnes, que'l Decretu de Bilingüismu, el so llogru esti mesmu branu, ye la materialización de les sos promeses, de los sos enfotos, de la so defensa práctica de la llingua d'Asturies.

Col mayor respetu otra vegada queremos decir al poder democráticu qu'esta Academia, fecha per esi poder, ye apartidista dafechu, que nun fairá enxamás, comu Istitución, política de partíu; que quier una collaboración darréu col Gobiernu del Principáu; pero xustamente por ello, col mayor de los respetos, pedirá que la llegalidá se cumpla y que nun se mos nieguen los medios pa facese realidá los finxos llantaos pel Poder Asturianu nos nuestos estatutos, nin se torgue la llibertá necesaria, crítica y bonal.

Sres. Académicos: séi bienveníos a l'Academia. Llevantái l'ánimu y mirái que nun tais solos na xera. Porque güei mesmu tenéis el niciu más claru de que l'andecha va siendo mayor. Entráis na Academia'l *Día de les Lletres Asturianas*. Y una bona riestra de poetes y escritores fan realidá esa dinificación de la llingua pela qu'allampiábamos. 25 poetes y escritores collaboren nesti número 6 de la revista de l'Academia y allumen el puxu que la nuesa lliteratura ta algamando. Güei mesmu n'Avilés, per primera vez na hestoria d'Asturies una emisora *Radiu Popular* fai dafechu n'asturianu la so programación. Ye ésti un fechu perimportante, verdadera avanzada de la recuperación de la llingua y que merez non sólo les meyores felicitaciones sinón una imitación darréu.

L'Academia pide a tolos que seyan favoratibles a la llingua que tamién faigan según les sos posibilidaes pa que'l bable s'asitie, perdayuri, en xuntes, en conceyos de toa frasca. Que toa atividá que se faiga n'Asturies, que tou proyeutu, cultural o non, tenga a la llingua asturiana comu llingua de comunicación. Esto ye posible porque ésa sí, ésta será la nuesa tierra.

L'Academia pide que caún seya responsable de que la llingua apaeza comu normalidá de tolos díes. Mentantu nun llogremos salir de les coses del bable diches en

bable nun hai un res que facer. Mentantu nun se llogre que'l procuru de la llingua calistre'n tou tipu de fechos ,en tolos trabayos, en toles estayes nun llograremos algamar el futuru.

Nun se pide más qu'asturianos conscientes, afitaos na so concencia de pueblu, identificaos cola so tierra.

Dexáime, agora, que diga cola voz del poeta lo que l'Academia quixere glayar per sí mesma:

Dígovos yo por ú tien d'ir la estaya,
si fai falta semar palabres atreviés.
Atalanto ú fai falta un pocu más d'home
ú tenéis que llancar la ternura y les ansies.
Ú tenéis que regar con sangre o con sudor.
Demándovos a toos el brazu y la impacencia,
píдовos la paz pa cuchar el tiempu.
—Guardái'l llantu n'horru pa regar
la muerte:
Yo doivos solo esperanza, alegría nel granu.
¡Que naide mi muela la voz nel molín
nin faga pan más blancu col mio son de semenciu!
Non fagáis de tou esto nin roses nin claveles:
Yo déxovos mio voz pa semala fonda:
Vuestros son la llabiega, el terrenu y la vida.

